

Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
National Security and Defense Council of Ukraine
Odessa State University of Internal Affairs
Odessa Military Academy
National Academy of the Security Service of Ukraine
Odessa National Maritime University
National University of Water and Environmental Engineering
Institute of Criminal Law and Applied Criminology (Chisinau)
Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
Gdansk University of Physical Education and Sport
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation

International scientific conference

**MARITIME SECURITY
OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION:
CHALLENGES AND THREATS**

December 23, 2021

Volume 1

2021

International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» : conference proceedings, December 23, 2021, Vol. 1. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 428 pages.

ORGANISING COMMITTEE

Foreign members of the Organizational Committee:

Kanels Juris – PhD in polit., Rector of the Transport and Telecommunication Institute (the Republic of Latvia);

Buzhor Valerii Heorhiiovych – Doctor of Law, Professor, Rector of the Institute of Criminal Law and Applied Criminology, President of the Independent Criminological Association of the Republic of Moldova (the Republic of Moldova);

Stanislaw Topolewski – Phd hab., retired Colonel, Prof., Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, Director of the Institute of Security Studies (the Republic of Poland);

Skalski Dariusz – Dr. hab. Prof., Gdansk University of Physical Education and Sport (the Republic of Poland);

Vareikis Vyantas – Doctor of Humanities, Professor, Leading Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology, Klaipėda University (the Republic of Lithuania);

Petryk Artem – PhD in History, Senior Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology of Klaipėda University (Republic of Lithuania).

Ukrainian members of the Organizational Committee:

Kuznichenko Serhii Oleksandrovych – Doctor of Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Rector of Odessa State University of Internal Affairs;

Prokofieva-Yanchylenko Dariia Mykhailivna – Doctor of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Interdepartmental Research Center for Organized Crime at the National Security and Defense Council of Ukraine;

Kurovska Ilona Anatoliivna – PhD in Law, Senior Research Associate, Director of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine;

Rudenko Serhii Vasylovych – Doctor of Engineering, Professor, Rector of Odessa National Maritime University;

Kliat Yuri Oleksandrovych – PhD in Engineering, Colonel, Deputy Head of Odessa Military Academy;

Cherniak Andrii Mykolaiovych – Doctor of Law, Professor, Colonel, Rector of the National Academy of the Security Service of Ukraine;

Grygus Ihor Mykhailiovych – Doctor of Medical Sciences, Professor, Director the Educational and Scientific Institute of Health Care of the National University of Water and Environmental Engineering;

Vikhliaiev Mykhailo Yuriiovych – Doctor of Law, Professor, Director of the Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

WELCOME REMARKS

Сергій ГРИНЕВЕЦЬКИЙ	14
----------------------------------	-----------

THE STATUS OF INTERREGIONAL AND NATIONAL STRATEGIES FOR MARITIME SECURITY

Впровадження національної стратегії морської безпеки
в контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні

Махначова Н. М.....	16
----------------------------	-----------

Стратегія морської безпеки в Україні

Пехник А. В.....	18
-------------------------	-----------

Деякі особливості національних стратегій морської безпеки

Сизоненко А. С.....	21
----------------------------	-----------

Покращення інформаційної логістики та підвищення
загального рівня інформатизації портової діяльності

Степаненко В. О.....	24
-----------------------------	-----------

Станції біологічного очищення стічних вод міста Одеси
як джерела забруднення морського середовища

Тучковенко Ю. С., Сапко О. Ю.....	28
--	-----------

The impact of maritime threats in the Middle East
on Baltic – Black Sea region's security

Cheban O. Ya.....	32
--------------------------	-----------

Деякі аспекти надання адміністративних послуг
у сфері морського транспорту

Шатрава С. О., Джафарова О. В.....	35
---	-----------

MARITIME SECURITY COOPERATION OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

Співпраця держав з метою протидії незаконній міграції на морі

Дубенко О. М.....	39
--------------------------	-----------

Актуальні проблеми делімітації та співробітництва держав
у межах виключної (морської) економічної зони України

Півторак Г. Ф.....	43
---------------------------	-----------

Безпекова політика взаємодії Туреччини в Чорному морі

Радовецька Л. В., Гасанов Муртеза Алі	46
--	-----------

MARITIME SECURITY COOPERATION OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

СПІВПРАЦЯ ДЕРЖАВ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННІЙ МІГРАЦІЇ НА МОРІ

Дубенко О. М.

*кандидат юридичних наук,
проректор*

*Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Посилення міграційних процесів є неминучим наслідком процесів глобалізації та інтеграції у сучасному світі. Як правило, люди залишають країну проживання, оскільки намагаються покращити свій економічний та соціальний статус, проте для багатьох з них міграція – це єдиний спосіб врятуватися від наслідків озброєного конфлікту у своїй країні. У пошуках кращого життя мігранти змушені незаконно перетинати кордон своєї держави, наражаючи себе на небезпеку. Нерідко цим користуються недобросовісні судновласники, які прагнуть отримати вигоду з ситуації, яка склалася.

В умовах незаконної міграції зростає кількість злочинних організацій, які перетворили незаконну міграцію на «підприємницьку діяльність», створюючи централізовані та ієрархічні монополістичні корпорації, які надають «послуги» з незаконного перевезення мігрантів з Албанії та Туреччини до Італії та Греції, з Сенегалу на іспанські Канарські острови і т.п.

Ще одним аспектом незаконної діяльності таких злочинних організацій стають численні трагічні епізоди загибелі людей, які намагаються перетнути Середземне море на переповнених рибальських судах, які часто не витримують шторм у відкритому морі.

Більше того, масові переміщення незаконних мігрантів на територію іноземних держав негативно впливають на систему соціального забезпечення держави, а також спричиняють зростання кількості злочинів, що вчиняються на їх території. Найчастіше мігранти залучаються до незаконної комерційної діяльності, включаючи торгівлю зброєю та наркотиками.

З метою запобігання та протидії незаконній міграції держави змушені проводити відповідну роботу як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівні. Проте протидія незаконній міграції на морі є одним із найскладніших завдань для держав та їх органів влади.

Незважаючи на те, що держави залучають сили різних правоохоронних структур, щодо зміцнення своїх прикордонних, митних та міграційних служб, удосконалюють законодавчу базу, даних заходів явно недостатньо для протидії незаконній міграції. Насамперед зусилля держав мають бути спрямовані на запобігання економічній відсталості окремих країн та припинення збройних конфліктів, що призводять до масового відтоку населення. Крім того, світовій спільноті необхідно вирішувати проблеми міжнародної міграції на основі міжнародного співробітництва та збалансованого підходу, який заохочує повагу та захист прав людини всіх мігрантів, відмовляючись від заходів, які здатні посилити їх вразливість.

Слід зазначити, що провідна роль у цьому процесі належить міжнародному праву. Першочергове значення для боротьби з нелегальною міграцією в межах різних морських просторах мають Женевська конвенція про відкрите море 1958 року [1], Конвенція ООН з морського права 1982 року [2], Конвенція з полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 року [3].

Для сприяння співпраці у справі більш ефективного попередження транснаціональної організованої злочинності та боротьби з нею у 2000 р. була також прийнята Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (далі – Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності) [4].

Ця Конвенція спрямована на запобігання, розслідування та кримінальне переслідування щодо осіб, які вчинили такі злочини, як участь в організованій злочинній групі, відмивання доходів від злочинів, корупція або перешкоджання провадженню правосуддя. Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності є правовою основою для співпраці між національними правовими системами проти вищезгаданих злочинів. Її особливістю є те, що ця Конвенція за загальним правилом не дозволяє здійснення екстериторіальної виконавчої юрисдикції на території іншої держави.

Однак у боротьбі з нелегальною міграцією значно більше значення має Протокол проти незаконного ввезення мігрантів сушею, морем, повітрям (далі – Протокол) [5], який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Цей Протокол встановлює відповідальність безпосередньо за незаконне ввезення мігрантів, під яким розуміється «забезпечення, з метою отримання, прямо або опосередковано, будь-якої фінансової чи іншої матеріальної вигоди, незаконного в'їзду в будь-яку державу-учасницю будь-якої особи, яка не є її громадянином або не проживає постійно на її території».

Крім того, визнається обтяжливою обставиною таке ввезення мігрантів, яке ставить або може поставити під загрозу їхнє життя чи безпеку і який

пов'язаний з нелюдським або таким, що принижує гідність, поведженням, у тому числі з метою експлуатації.

Протокол передбачає можливість співпраці держав для запобігання та припинення незаконної міграції на морі. Якщо держава-учасниця Протоколу має розумні підстави підозрювати, що судно прапора іншої держави-учасниці Протоколу займається незаконним ввезенням мігрантів по морю, то ця держава може запросити підтвердження реєстрації та згодом дозволу на вживання примусових заходів правоохоронного характеру щодо даного судна, включаючи висадку на судно, його огляд та вживання інших примусових заходів, санкціонованих державою прапора [5].

Однак до того, як дозвіл буде отримано, державі, яка здійснює правоохоронні дії, заборонено вживати будь-яких заходів, крім тих, що передбачені у міжнародних угодах або тих, що спрямовані на усунення безпосередньої загрози життю людей. Виняток становить лише право зробити висадку та огляд щодо судна, яке не має національності або може бути прирівняне до судна без національності. У такій ситуації держава-учасниця Протоколу може застосовувати необхідні належні заходи відповідно до відповідних положень внутрішнього та міжнародного права.

Доречно звернути увагу на те, що у разі, якщо держава-учасниця все ж таки здійснює примусові заходи правоохоронного характеру щодо судна, вона повинна забезпечити безпеку осіб на борту та гуманне поводження з ними, не завдавати шкоди при здійсненні даних заходів, а у разі, якщо збитки були заподіяні, виплатити компенсацію за будь-яку заподіяну шкоду.

Не можна не відзначити той факт, що положення Протоколу щодо співробітництва держав запозичені з Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 р.[6], яка регламентує механізм надання взаємної юридичної допомоги з метою збирання доказів та показань, здійснення обшуків та арештів, обстеження предметів та місць тощо.

Стаття 17 зазначеної Конвенції більш детально регламентує процедуру застосування примусових заходів правоохоронного характеру, зазначаючи, що вони мають бути послідовними і включати лише такі заходи, які санкціоновані державою прапора або відповідними договорами. Хоча цікавим є той факт, що згідно з Угодою Ради Європи про незаконне перевезення морем наркотиків та психотропних речовин, що імплементує ст. 17 Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 р., держава, яка здійснює правоохоронні функції, після отримання згоди від держави прапора на застосування примусових заходів правоохоронного характеру, здійснює ці заходи відповідно до власного законодавства [6].

Таким чином, сфера застосування Протоколу проти незаконного ввезення мігрантів морем, повітрям обмежена. По-перше, він застосовується для попередження, розслідування та кримінального переслідування у зв'язку зі злочинами, визнаними такими міжнародним

договором у разі, якщо вони мають транснаціональний характер і вчинені за участі організованої злочинної групи. Протокол не передбачає кримінального переслідування мігрантів лише через те, що вони порушили відповідні міграційні норми та незаконно перетнули кордон.

По-друге, не можна не відзначити, що хоча Протокол і передбачає можливість співпраці держав з метою попередження та припинення перевезення незаконних мігрантів морем, пропонуючи цілий комплекс примусових заходів правоохоронного характеру (висадка на судно, провадження його огляду тощо), проте, для здійснення цих заходів держава, яка їх здійснює, має отримати дозвіл держави прапора, що, як правило, досить складно і потребує часу.

Таким чином, проблема правового регулювання застосування примусових заходів правоохоронного характеру на морі не втрачає своєї актуальності. У сфері боротьби з нелегальною міграцією дані заходи включають пошук судів правопорушників, зупинку та огляд судна, за наявності підстав підозрювати, що на судні знаходяться нелегальні мігранти, конвоювання судна або буксирування судна до морського порту відповідної держави, вирішення питання щодо подальшого розміщення нелегальних мігрантів, а також вжиття заходів щодо притягнення капітана морського судна та інших організаторів перевезення до відповідальності.

Слід зазначити, що відповідні заходи у цій галузі обмежені межами поширення суверенних прав та юрисдикції країн. Саме тому з метою недопущення погіршення стосунків між зацікавленими державами ці заходи необхідно здійснювати з урахуванням правового статусу та режиму морських просторів, суб'єктів правоохоронної діяльності, національності судна, громадянства незаконних мігрантів.

Література:

1. Женевська конвенція про відкрите море від 29.04.1958 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_180#Text (дата звернення: 01.12.2021)
2. Конвенція ООН з морського права від 10.12.1982 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057#Text (дата звернення: 01.12.2021)
3. Конвенція щодо полегшення морського судноплавства від 09.04.1965 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_064#Text (дата звернення: 01.12.2021)
4. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнята 15.11.2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text (дата звернення: 01.12.2021).
5. Протокол проти незаконного ввезення мігрантів сушею, морем і повітрям, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий 15.11.2000 року. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790#Text (дата звернення: 01.12.2021).

6. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин від 20.12.1988 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text (дата звернення: 01.12.2021).